

Zvukové jazykovoštylistické prostriedky v rečovom prejave rozhlasového komentovania hokeja

Marianna Kraviarová

Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove
 marianna.kraviarova@unipo.sk

Kľúčové slová: zvuková štylistika, rozhlasové komentovanie, hokej, experimentálna fonetická analýza, suprasegmenty

Keywords: sound stylistics, radio commentary, ice hockey, experimental phonetics analysis, suprasegments

Krátky slovník slovenského jazyka (2020, s. 199) definuje hokej takto: „šport. hra na ľade al. na zemi, pri kt. sa hráči hokejkou usilujú dostať puk al. loptičku do brány“. Medzinárodná hokejová federácia (IIHF¹) vo svojej oficiálnej knihe pravidiel na rok 2021/2022 (IIHF, 2021, s. 6) uvádza, že ľadový hokej je najrýchlejší a najvzrušujúcejší zo všetkých kolektívnych športov, pretože v sebe kombinuje dva druhy športov – korčuľovanie a hokej. Ľadový hokej pozostáva z troch základných zručností – manipulácia s hokejkou, prihrávka a strelba, pričom sa hráč musí naučiť sklbiť tieto tri základné hokejové zručnosti s úplne inou zručnosťou, ktorou je korčuľovanie. „It is two sports, not one, but when combined, this makes an incredible enjoyable experience“² (IIHF, 2021, s. 6).

Hokejový zápas sa realizuje podľa platných pravidiel. Jeho trvanie je 60 minút čistého času, pričom hra je rozdelená na tri tretiny. Mužstvá majú na začiatku päť hráčov v poli a brankára, pričom všetci musia mať korčule, helmy, chrániče, hokejky. Hrá sa s pukom na ľade, okolo ktorého sa nachádzajú mantinely. Jednotlivé herné situácie sa opakujú alebo sú podobné, na úvod a po každom prerušení hry nastáva vhadzovanie puku (buly), hráči sa snažia spracovať puk a pomocou jeho nahadzovania a prihrávania dostať puk do bránky súpera. Po strelení gólu hráči gestami oslavujú, snažia sa o kontakt s divákmi, ktorí pri strelení gólu svojim tímom taktiež výrazne oslavujú v hľadisku. Všetky tieto situácie musí komentátor opísať divákovi/poslucháčovi. Keďže sa vyššie opísané situácie vyskytujú vo všetkých hokejových zápasoch (od domácich líg až po medzinárodné súťaže), môžeme chápať túto komunikačnú situáciu ako modelovú (Mlčoch, 2008).

Ľadový hokej ako šport je častým objektom záujmu masovokomunikačných médií, najmä pre svoju popularitu v populácii. Pre médiá je šport zdrojom profitu. Ako uvádza J. Mergeš (2016, s. 27), „priamy športový televízny prenos [...] v súčasnosti funguje ako pevná, pravidelná súčasť programových štruktúr televízií s vysokým potenciálom sledovanosti najmä v prípade globálnych športových udalostí“. Ľadový hokej patrí k tým typom športu, kde je možné realizovať priamy športový prenos aj pomocou rozhlasového vysielania, aj keď je poslucháč výrazne ochudobnený o vizuálnu zložku. Na druhej strane priamy športový rozhlasový prenos využíva vlastnosti rozhlasu, akými sú vysoké pokrytie signálu, ale aj spôsob vnímania rozhlasového vysielania, kde počúvanie rádia môže byť pre poslucháča doplnkovou činnosťou, resp. iba kulisou.

Komentovanie športového prenosu sa vyvinulo zo športovej reportáže. Priamy prenos sa najviac žánrovo približuje televíznej reportáži a taktiež moderovaným žánrom. J. Rusnák (2009, s. 205) tvrdí, že priamy prenos s televíznou reportážou spája „autentické svedectvo

¹ IIHF – International Ice Hockey Federation založená v roku 1908 vo švajčiarskom Zürichu.

² „Sú to dva športy, nie jeden, ale keď sa spoja, je to neuveriteľne príjemný zážitok“ – preklad autorky.

reportéra, ktorý poslucháčom, resp. divákovi približuje opisovanú udalosť“. Základom priameho prenosu v elektronických médiách je potreba zabezpečenia časovej zhody realizovaného športového podujatia s rozhlasovým alebo televíznym vysielaním. Rusnák ďalej poznamenáva, že športový prenos je žánrový hybrid, pretože priamy prenos obsahuje okrem prvkov reportáže aj ďalšie žánrové útvary súvisiace s interaktivitou, ktoré sa realizujú pred samotným prenosom, počas prestávok v prenose alebo po skončení športového zápasu. J. Mergeš (2016, s. 47) považuje priamy prenos „za jeden z najrelevantnejších zložených žánrov“, kde sa v komentátorských prejavoch objavujú prvky žánrov racionálneho aj emocionálneho typu (komentár, rozbor, interview, recenzia, reportáž, správa, úvaha či glosa).

Jazyk športovej žurnalistiky podlieha na jednej strane *modelovosti*, ktorá je charakteristická zužovaním slovných zásob, používaním ustálených slovných spojení, obligátnych cudzích slov z oblasti športu alebo používaním krátkych vetných celkov; a na strane druhej je preň typická *automatickosť* (*stereotypnosť*) pri výbere používania jazykových prostriedkov, ako sú prívlastky, ktoré pomáhajú charakterizovať texty športovej žurnalistiky. Mergeš (2016) vníma stereotypy v mediálnych textoch ako pozitívum, pretože uľahčujú divákovi (aj poslucháčovi) vnímanie aj porozumenie obsahu. Na oživenie pocitu stereotypu sa do rečového prejavu komentátorov dostávajú slangizmy a nespisovné slová. Priamy športový prenos plní niekoľko funkcií: (a) informačnú – presné a pravdivé informácie pre diváka/poslucháča; (b) propagačnú – slúži na prilákanie čo najväčšieho publika; (c) výchovnú – v rečovej schopnosti a pripravenosti komentátora a spolukomentátora; (d) náučnú – na ozrejenie pravidiel hry, histórie daného športu, techniky športu a pod. Priamy športový prenos sa realizuje cez komentátorské vstupy, preto by mal komentátor spĺňať základné vlastnosti, ktoré spomína aj M. Hladký (1986):

- bystrosť a rýchle reakcie;
- improvizáčne schopnosti;
- hlboké znalosti v odbore;
- zmysel pre objektivitu a potláčanie subjektívnych pocitov;
- rozsiahle všeobecné vzdelanie, kultúrne a politické povedomie;
- bohatá slovná zásoba, kultivovanosť vo vyjadrovaní, dokonalá znalosť rodného jazyka;
- zmysel pre podradenie slova obrazu;
- vedieť hovoriť a mlčať v pravý čas;
- príjemný hlas a dôveryhodnosť.

S. Mislovičová (1995) definuje športovú publicistiku ako verejnú, oficiálnu komunikáciu, kde sa očakáva využívanie spisovnej podoby rečového prejavu. Ale keďže komentovanie priameho športového prenosu sa realizuje spontánne, nemali by sme byť pri posudzovaní komentátorského prejavu z hľadiska spisovnosti príliš kritickí. Komentátor súbežne sleduje a slovné opisuje, čo sa deje na ihrisku. V prejave sa využívajú športové termíny, slangizmy, krstné mená a prezývky športovcov, cudzie slová, obrazné pomenovania, metafory a v neposlednom rade aj emocionalita. V rozhlasových komentovaniach majú komentátori sťažený prejav, pretože poslucháč sa nemôže oprieť o obrazovú informáciu, ktorú mu musí komentátor taktiež slovné sprostredkovať. Ak porovnávame zvukové komentovanie hokejového prenosu s iným druhom športu (napr. futbalom), je to náročnejšie o dynamickosť daného športu. Komentátor musí sprostredkovať poslucháčovi rýchle akcie a presuny hráčov po menšom ihrisku, preto sa často dopúšťa vo svojom prejave aj chýb. K najčastejšie sa vyskytujúcim patria nelingválne zvuky, opakovanie a opravovanie slov, slovných spojení alebo celých viet a brbty. Bližšie sa prvkom rečového prejavu budeme venovať v analýze komentátorských vstupov.

Cieľom príspevku je načrtnúť základnú štruktúru rozhlasového komentovania hokejového zápasu z hľadiska zvukovej štylistiky. Ide o prvotnú sondu do zvukovej roviny športového komentovania, ktoré je súčasťou projektu VEGA *Mediálny šport v interdisciplinárnych súvislostiach*.

Objektom nášho výskumu je rozhlasové komentovanie hokejového zápasu. V rečových prejavoch musia komentátori dodržiavať platné komunikačné normy. Rozhlasové komentovanie akéhokoľvek športu je v porovnaní s televíznym komentovaním náročnejšie v tom, že primárne pracuje s verbálnou komunikáciou a poslucháčovi výrazne chýba obrazová zložka, ktorú musí komentátor slovne dopĺňať.

Metódy a ciele výskumu

Výskumnou vzorkou bol zvukový záznam rozhlasového komentovania hokejového zápasu, konkrétne išlo o štvrtfinálový zápas na Majstrovstvách sveta (MS) v ľadovom hokeji 2022, ktorý sa konal 26. 5. 2022 o 19:00 hod. vo Fínsku medzi Slovenskom a Fínskom. Rozhlasový prenos sa uskutočnil vo verejnoprávnom Rádiu Slovensko, ale pretože RTVS nevytvára archívny záznam (na rozdiel od televízneho vysielania, ktorý sa nachádzal v archíve RTVS³ do 31. 7. 2022), museli sme záznam vytvoriť počas priameho prenosu. Na získanie zvukovej nahrávky sme použili program OBS Studio (OBS Studio, 2022), pomocou ktorého sme vytvorili zvukový súbor vo formáte mp3. Samotná nahrávka obsahovala okrem komentovania hokejového zápasu priamo v Helsinkách aj vstupy z bratislavského štúdia a reklamné bloky pred začiatkom každej tretiny zápasu. Nahrávku sme prekonvertovali do mono kvality príslušného digitálneho zvukového formátu pomocou programu na editáciu zvuku Audacity (Audacity, 2022). Následne sme vykonali grafický prepis zvukovej nahrávky, ktorý nám uľahčil fonetickú analýzu. Analyzovali sme rečové prejavy oboch komentátorov, ktorými boli Adam Bohuš (AB⁴) a Matúš Čunderlík (MČ⁵). Fonetické analýzy sa realizovali v programe Praat verzia 6.2.14 (Boersma – Weenink, 2022) pomocou oscilogramov a širokopásmových spektrogramov, kde sme vyznačovali suprasegmentálne javy časovej modulácie, ako pauza a kvantita, tónovej modulácie (melódia) a silovej modulácie (intenzita, dôraz, emfáza).

Cieľom experimentov bolo 1) skúmať akustické vlastnosti rečových prejavov komentátorov v rozhlasovom komentovaní športového zápasu; 2) hľadať špecifické prvky zvukovej štylistiky charakteristické pre tento typ žánru; 3) hľadať rozdiely a spoločné prvky v realizácii rečového prejavu dvoch komentátorov. Všetky namerané akustické veličiny sme štatisticky spracovali a vyhodnocovali.

Vychádzajúc z úvah J. Mergeša (2016, s. 68–69), je aj komentovanie priameho rozhlasového športového prenosu, podobne ako televízneho, z hľadiska mediálnej stavby súčasťou komplexného útvaru, ktorý sa skladá okrem priameho komentovania zápasu aj z predzápasových, medzizápasových a pozápasových foriem mediálnych prezentácií. V nami analyzovanom priamom prenose sa pred samotným prenosom realizuje rozhovor medzi moderátorom z bratislavského štúdia Rádia Slovensko, ktorý privítal oboch komentátorov a položil im postupne dve otázky, na ktoré dostal vzápätí aj odpoveď. Celé sa to zrealizovalo šesť minút pred zápasom, po ktorom ešte pokračovalo vysielanie z Bratislavy, a tesne pred zápasom sa opätovne spojil s komentátormi vo Fínsku, pričom vstupe predchádzal reklamný blok venovaný MS v ľadovom hokeji. Nasledovalo komentovanie prvej tretiny zápasu. Počas prvej tretiny bola v prenose využitá iba jedna reklama, ktorá slúžila na reklamnú prestávku aj v priamom prenose a bola vyplnená reklamou na mládežnícky ľadový hokej. Ostatné reklamné

³ Archív RTVS z priameho prenosu štvrtfinálového zápasu MS v ľadovom hokeji medzi Slovenskom a Fínskom. Dostupné na internete: <<https://www.rtv.s.sk/televizia/archiv/18960/329035>> [Cit. 2022-14-07.]

⁴ AB – skratka bude používaná pri prepisoch rečových prejavov daného komentátora.

⁵ MČ – skratka bude používaná pri prepisoch rečových prejavov daného komentátora.

prestávky, ktoré sa počas tretiny realizovali, boli vyplňané komentátorskými vstupmi. Po ukončení tretiny sa vrátilo vysielanie opäť do bratislavského štúdia, kde moderátor zopakoval výsledok po skončenej tretine a upozornil poslucháčov na pokračovanie priameho prenosu po cca 17 minútach trvania prestávky, tento vstup bol ukončený reklamným blokom súvisiacim s MS v ľadovom hokeji a pokračovalo upravené vysielanie Rádia Slovensko. Takto štruktúrovaný model sa zopakoval aj medzi ostatnými tretinami. Na konci zápasu, po skončení priameho prenosu, moderátor z bratislavského štúdia zopakoval výsledok zápasu a pozval poslucháčov na počúvanie ďalších rozhlasových komentovaní zápasov MS v ľadovom hokeji 2022. Celý tento útvar bol uzatvorený reklamným blokom. Rozhlasové komentovanie, na rozdiel od televízneho, nevyužíva v medzizápasových vstupoch rozhovory s hráčmi a pred zápasom a po jeho skončení hokejové štúdio.

Rozhlasový športový prenos sa realizuje dvomi rovnocennými komentátormi, na rozdiel od televízneho komentovania, kde sa nachádza aj spolukomentátor – odborník v danom druhu športu (v hokeji je to najčastejšie bývalý reprezentačný hráč). Komentátori sa počas komentovania zápasu striedajú vo svojich vstupoch, približne po piatich minútach. V analyzovanej prvej tretine zápasu Slovensko – Fínsko sa striedali vo svojich komentátorských vstupoch celkovo sedemkrát. Jednotlivé vstupy trvali 4 až 6 minút, pričom komentátor, ktorý v príslušnej tretine začínal, mal štyri vstupy, druhý komentátor mal tri vstupy. V nasledujúcej tretine si vymenili poradie. Trvanie vstupu záviselo aj od situácie na ľade.

Ako sme uviedli v teoretickej časti príspevku, čo sa týka jazyka športového komentovania, využíva sa modelovosť a stereotypnosť. V analyzovanom športovom komentovaní sa tieto jazykové prostriedky realizovali pomocou:

- športových termínov: *gól, gólman, buly, pásno (útočné, stredné, obranné), mantinel, teč, zakázané uvoľnenie, vyrážačka, striedačka, presilovka;*
- slangizmov: *delovica;*
- vlastných mien a prezývok: v texte sa nevyskytovali, komentátori nazývali hráčov ich priezviskami, resp. menami a priezviskami;
- cudzích slov: *backhand, back, hybridný icing, triple gold club, stanley cup, making miracles;*
- obrazných pomenovaní a metafor: *hromotlk, nepriestrelný olkinuora, dostal puk, vydolovali sme puk, puk sa teraz doluje v rohu klziska, čisté kontá, neotrasiteľná jednotka, otvoril strelecký účet, opatrná šachová partia, naslepo do rohu klziska, páli z prvej...*

So stereotypizáciou sa stretávame aj pri odovzdávaní komentovania:

- *prvé tri minúty zápasu máme za sebou fínsko – slovensko 0:0⁶;*
- *po šiestich minútach stále 0:0;*
- *my máme za sebou prvých deväť minút tohoto štvrtfinále [170 ms]⁷ je to výborné nad fínskom vyhrávame 1:0;*
- *po dvanástich minútach vedieme nad suomi stále 1:0;*
- *čaká nás ešte päť minút prvej tretiny slovensko – fínsko 1:0;*
- *štyri minútky pred koncom prvej tretiny je to fantastické vyhrávame nad fínskom 2:0 po góloch sýkoru a regendu.*

Cieľom našej analýzy bolo skúmanie zvukovej štylistiky v rečových prejavoch rozhlasových komentátorov. V rámci zvukovej štylistiky sa môžeme pohybovať v segmentálnej a suprasegmentálnej rovine. Segmentálna rovina súvisí s artikuláciou a vznikajú pri nej jednotlivé zvuky (fóny) príslušného jazyka, suprasegmentálna rovina súvisí

⁶ Prepis komentovania zápasu budeme uvádzať kurzívou a malými písmenami.

⁷ V hranatých zátvorkách budeme uvádzať trvanie suprasegmentov kvantita, pauza, intenzita.

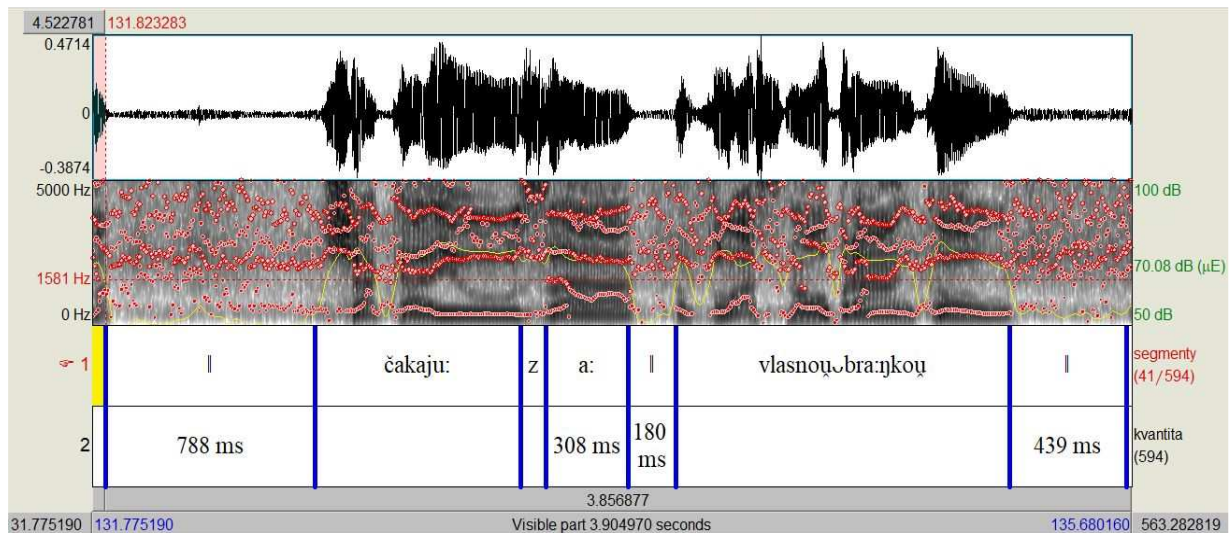
s moduláciou tohto zvuku. Suprasegmentálne (prozodické) javy sa navrstvujú na segmentálnu rovinu a dotvárajú jedinečnosť každého rečového prejavu. Suprasegmentálne javy vznikajú moduláciou reči časovou, pri ktorej vznikajú suprasegmenty kvantita, pauza, tempo a rytmus, tónovou so suprasegmentmi hlasový register a melódia, silovou, ktorá sa realizuje suprasegmentmi intenzita, prízvuk, dôraz a emfáza, a kvalitatívnou, ktorú charakterizuje suprasegment timbre. Ich realizácia prebieha na vyšších zvukových jednotkách, ktorými sú slabiky. Všetky suprasegmenty plnia v komunikačnom procese rôzne funkcie – od štylizujúcich cez gramatizujúce a význam rozlišujúce až po expresívne. Je dôležité si uvedomiť, že cieľom každého rečového prejavu je prenos informácie, pri rozhlasovom prenose je to ešte náročnejšie z dôvodu chýbajúcej obrazovej zložky, preto musia rozhlasoví komentátori dodržiavať dôsledne ortofonické a ortoepické pravidlá slovenskej výslovnosti a moduláciu reči, ktoré odrážajú jazykovú kultúru verejného prejavu (Sabol – Bónová – Sokolová, 2006). V analyzovanej zvukovej nahrávke sme z hľadiska segmentálnej roviny zaznamenali nasledujúce výsledky:

- korektná výslovnosť u oboch komentátorov aj mäkčenie konsonantu /l/ pred vokálmi /a, o, u/ alebo inými konsonantmi – tento jav súvisí aj so skutočnosťou, že analyzovaní komentátori pracujú vo verejnoprávnom médiu;
- správne využívanie neutralizácie znelosti;
- príjemné vystupovanie.

V texte sa vyskytlo aj niekoľko pochybení v rámci segmentálnej roviny:

- brbty a následné opravy:
  - *naši ro sa rozbiehajú* – správne *naši sa rozbiehajú*
  - *nenapáhada* – správne *nenapáda*
  - *hadzovanie* – správne *vhadzovanie*
  - *druhý hútok* – správne *druhý útok*
  - *olkinuroa* – správne *olkinuora*
  - *strala* – správne *strela*
- predlžovanie koncových slabík slov, pričom nie vždy po nich nasleduje pauza (tento jav sa objavuje najčastejšie pred pauzou):
  - [určit,e::ˌbud,e] – kvantita [e::] = 162 ms (na porovnanie kvantita [u] = 86 ms, kvantita [i] = 47 ms, kvantita [u] = 81 ms, kvantita [e] = 75 ms)
  - [fˌsu:boji::ˌza] – kvantita [i::] = 177 ms (na porovnanie kvantita [u:] = 126 ms, kvantita [o] = 97 ms, kvantita [a] = 84 ms)
  - [rozohra:uka::ˌhejska:nena] – kvantita [a::] = 298 ms
  - [n,epust,ií:::] – kvantita [i::] = 230 ms (na porovnanie kvantita [e] = 62 ms, kvantita [u] = 81 ms, kvantita [i] = 76 ms)
  - [na:::] – kvantita [a::] = 330 ms
- krátenie dlhých vokálov – spôsobené rýchlym tempom reči:
  - [mameˌsaˌnaˌčoˌt,ešit,] – kvantita [a] = 67 ms (na porovnanie kvantita [e] = 66 ms, kvantita [a] = 52 ms, kvantita [a] = 82 ms, kvantita [o] = 45 ms)
  - [musimeˌsiˌdat,] – kvantita [i] = 15 ms (na porovnanie kvantita [u] = 39 ms, kvantita [e] = 36 ms, kvantita [i] = 56 ms, kvantita [a] = 50 ms)

Na obrázku 1 sa nachádza oscilogram, širokopásmový spektrogram, fonetická transkripcia vetného úseku a vyznačenie trvania páuz a kvantity analyzovaného vokálu [a] ako výstup z programu na analýzu rečového signálu Praat v. 6.2.14, na ktorom je zobrazené predlžovanie kvantity vokálu v poslednej slabike slova pred pauzou a zároveň nesprávne vyslovené slovo *vlastnou*. Trvanie krátkeho vokálu [a] sa predĺžilo na 308 ms.

Obrázok 1 Oscilogram, širokopásmový spektrogram a fonetická transkripcia vetného úseku s vyznačenými trvaniami páuz a kvantítou vokálu [a] ako výstup z programu Praat v. 6.2.14.

V rámci suprasegmentálnej roviny sme sa v analýzach venovali z časovej modulácie tempu rečových prejavov komentátorov a pauze. Oba suprasegmenty sa navzájom výrazne ovplyvňujú. Používanie páuz znižuje tempo rečového prejavu a naopak, komentátorské vstupy, ktoré sa prejavujú vysokým tempom, sa zvyčajne realizujú bez využívania prestávok v reči. Pauza súvisí aj s ďalším suprasegmentom, ktorý sa realizuje silovou moduláciou reči, dôrazom. V rámci silovej modulácie reči sme analyzovali aj intenzitu, ktorá narastá pri dôrazoch, ale aj v gólových príležitostiach a situáciách súperovho, ale ešte výraznejšie domáceho mužstva. S gólovými situáciami súvisí aj ďalší suprasegment vznikajúci silovou moduláciou, ktorým je emfáza. Intenzita spolupôsobí s hlasovým registrom, ktorý dokážeme merať pomocou hodnoty základného tónu F_0 , ktorý zodpovedá kmitaniu hlasiviek pri reči. Všetky tieto suprasegmenty si bližšie rozanalyzujeme v nasledujúcej kapitole.

Výsledky výskumu

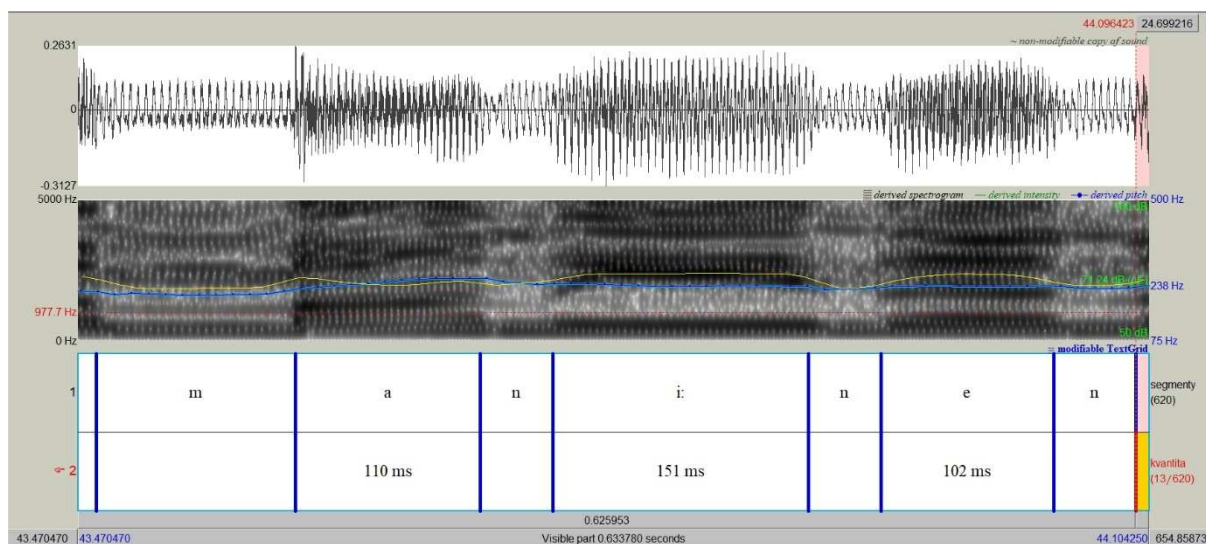
V rámci analýzy tempa sme sa najprv sústredili na úvodnú časť prvej tretiny, ktorá obsahovala predstavenie zostáv oboch tímov rozdelenú na brankárov, obranu a útoky s poukázaním na použitú farbu dresov, aj keď táto posledná informácia v rozhlasovom priestore neplní svoju prvotnú funkciu. Tento úsek rečového prejavu sa realizoval pomalším tempom, čo bolo spôsobené aj využívaním väčšieho množstva páuz, ktoré sa realizovali pred uvedením hráčskych pozícií aj po ňom a v niektorých prípadoch nasledovali aj po priezvisku konkrétneho hráča.

MČ: v bránke s adamom húskom [752 ms] pripravený tomek [353 ms] obrany [491 ms] čerešňák feherváry nemeč ivan grman rosandič gachulinec jánošík [74 ms] útoky [469 ms] tatar [153 ms] krištof [120 ms] slafkovský [413 ms] regenda roman takáč [83 ms] lantoši tamáši liška [471 ms] sýkora [402 ms] kolár [359 ms] lunter [398 ms] a to v bielych dresoch

MČ: fíni v modrom v bránke s nepriestrelným olkinuorom pripravený säteri [550 ms] obrany hietanen lehtonen seppäläheiskanen [286 ms] pokka [290 ms] friman [345 ms] ohtamaa [208 ms] lindell [332 ms] útoky [245 ms] hartikainen manninen granlund [315 ms] sallinen filppularajala [490 ms] armia [120 ms] lammikko [328 ms] pesonen [769 ms] hromotík anttila [390 ms] björninen [450 ms] a [106 ms] mäenalanen [903 ms]

Priezviská hráčov v slovenskej obrane boli komentátorom prečítané bez použitia páuz, priezviská útočníkov po jednotlivých útočných zostavách alebo bola pauza realizovaná hneď

po priezvisku. Pri predstavovaní fínskej zostavy sa snažil komentátor dodržať podobný scenár svojho rečového prejavu, ale aj vplyvom zložitejších priezvisk hráčov využil pri ich vyslovení pauzy, resp. sme mohli zaznamenať predlžovanie sonantických jadier aj krátkych slabík. Na obrázku 2 sa nachádza oscilogram, širokopásmový spektrogram, fonetická transkripcia slova (priezvisko fínskeho hráča Manninen) a vyznačenie trvania kvantity krátkych vokálov, pričom vokál [i:] bol vyslovený ako dlhý. Aj kvantita okolostojacich vokálov v danom slove bola v porovnaní s bežným vyslovovaním krátkych vokálov vyššia. Tento jav súvisel so snahou komentátora korektne vysloviť priezviská fínskych hráčov slovenskému poslucháčovi.

Obrázok 2 Oscilogram, širokopásmový spektrogram a fonetická transkripcia s vyznačenými trvaniami kvantity vokálov ako výstup z programu Praat v. 6.2.14.

Možnosť pracovať s väčším množstvom páуз pri predstavovaní zostáv oboch tímov súvisela aj so skutočnosťou, že k ich predstaveniu došlo ešte pred úvodným hvizdom rozhodcov a komentátor mal priestor, ktorý nebol ovplyvnený komentovaním športových situácií vzniknutých počas športového zápasu. Čo sa týka vyslovovania mien a priezvisk jednotlivých hráčov počas hry, ak sa komentátorovi naskytol väčší časový priestor, vyslovil meno aj priezvisko hráča, v dynamickejších situáciách boli jednotliví komentovaní hráči identifikovaní iba podľa priezviska. Pri meraní tempa sme sa sústredili na rečové úseky, ktoré boli ohraničené pauzami, tzn. tempo, ktoré sme vypočítali, súvisí s artikulačným tempom komentátorov. V situáciách, ktoré neboli gólové, sa tempo pohybovalo v rozpätí 5,7 – 6,9 slab/s, pričom MČ má tempo pri komentovaní bežných situácií 5,7 – 6,9 slab/s a AB tempo 6,7 – 6,9 slab/s. Tempo oboch rozhlasových komentátorov sa zvyšuje pri gólových príležitostiach. V takýchto komentovaniach narastá tempo výrazne nad 7 slab/s, 7,3 – 8,4 slab/s (MČ) a 7,2 – 8,8 slab/s (AB). Maximálne namerané tempá komentátorov v 1. tretine analyzovaného zápasu sú 8,4 slab/s (MČ) a 8,8 slab/s (AB). Situácia, pri ktorej dôjde k streleniu gólu, sa prejaví na suprasegmente tempo jeho znížením z dôvodu využitia iných suprasegmentov, ako emfáza, intenzita hlasu, melódia a pauza.

MČ: *napokon húska nemusel zasahovať prvé tri minúty zápasu máme za sebou fínsko slovensko nula nula* – slabík: 35, čas: 4,15 s, tempo: 8,4 slab/s

AB: *ale tá strela bola veľmi nepresná začala sa piata minúta stretnutia sme v útočnom pásme stále náš prvý útok tlačí fínov ale teraz sme prišli o tretinu* – slabík: 52, čas: 5,9 s, tempo: 8,8 slab/s

Ďalšou analyzovanou akustickou veličinou, ktorou je charakterizovaný rečový prejav oboch komentátorov, je pauza, ktorú sme čiastočne spomenuli vyššie z dôvodu jej súčinnosti aj

s ostatnými analyzovanými suprasegmentmi. Pauza pri vysokom tempe komentátorov plní často fyziologickú funkciu súvisiacu s potrebou nádychu. Pauzy sa vyskytovali na konci vetných celkov, pri realizovaní dôrazov, pred zdôrazneným slovom alebo po ňom, alebo pred spojkami v súvetiach, v niektorých prípadoch sme pozorovali pauzu po priradovacej alebo podradovacej spojke.

AB: *...hráme zatiaľ* [117 ms] *o čosi lepšie ako favorizovaní* [520 ms] *fini a* [945 ms] *mohli by sme potvrdiť tú optickú prevahu na ľade...*

AB: *prišli sme o pásma musíme si dať pozor pretože* [420 ms] *mäenalanen vyviezol puk do nášho obranného pásma* [361 ms] *teraz končí* [562 ms] *v rohu klziska...*

Pauzami sa oddeľovali aj mená hráčov pri prihrávkach, ak to situácia na ľade dovolila.

MČ: *opäť je tam za bránkou hartikainen* [815 ms] *prihral na granlunda* [416 ms] *granlund smerom dozadu na* [a: = 153 ms] *heiskanena* [748 ms] *teraz vrátil granlundovi*

Pri jednom komentátorskom vstupe použili komentátori okolo 100 páuz, ktorých trvanie sa priemerne pohybovalo v rozpätí 200 – 700 ms. Komentátor MČ pracuje s dlhšími pauzami, priemerná hodnota pauzy je približne 600 ms, priemerná hodnota páuz komentátora AB je niečo nad 400 ms. V rečových prejavoch sa vyskytli aj dlhé pauzy s trvaním nad 1000 ms, ktoré boli použité pri prerušení hry, po ktorom nasledovalo vylúčenie niektorého z hráčov, pred začiatkom presilovky, v prípadoch zakázaného uvoľnenia, keď sa očakávalo nové vhadzovanie puku a, samozrejme, po strelení gólu naším družstvom. To znamená, keď to situácia na ľadovej ploche umožnila.

AB: *piata minúta* [930 ms] *27 sekunda prináša prvú presilovku nášho celku v tomto zápase chlapci* [388 ms] *tak čo keby sme* [1213 ms] *ju využili* [1165 ms] *na gól bolo by to skvelé*[410 ms]

MČ: *mário grman* [766 ms] *za našim gólmanom*[1863 ms] *a už aj piskot* [568 ms] *v nokia aréne*

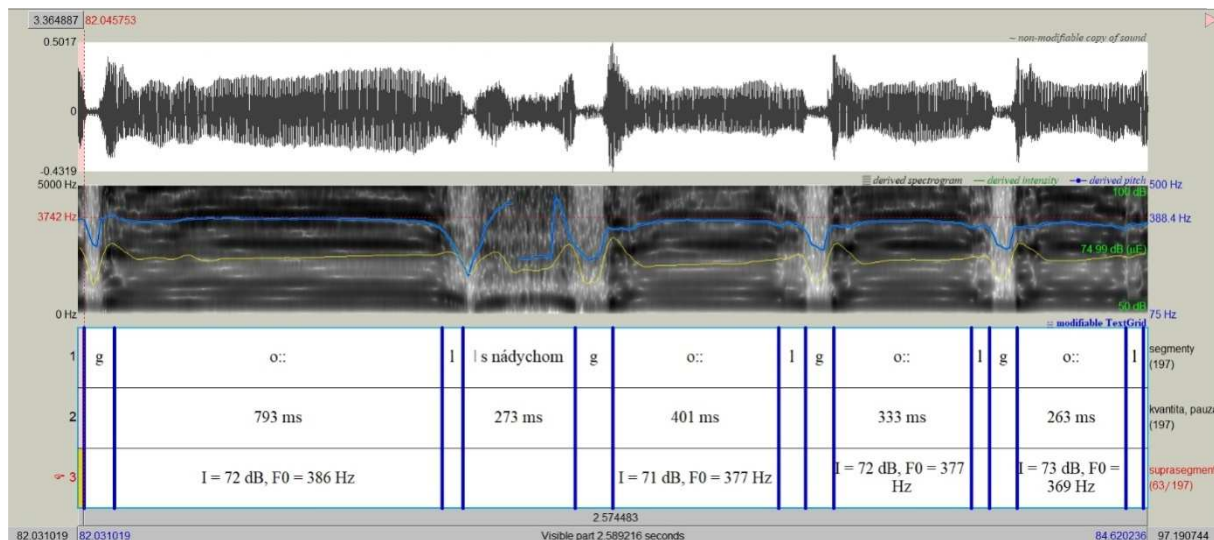
MČ: *adam sýkora ktorý sa to snažil zahrat'* [505 ms] *na hybridný icing už nemal dostatok rýchlosti* [1399 ms] *a tak puk prešiel cez všetky čiary vhadzovať sa bude* [191 ms] *po pravici* [777 ms] *nášho gólmána* [487 ms] *adama húsku* [1433 ms] *na buly sa postaví andrej* [64 ms] *kolár* [920 ms]

Zo suprasegmentov patriacich do silovej modulácie sme merali intenzitu hlasu komentátora pri špecifickej hráčskej situácii, ktorou je strelenie gólu. Okrem intenzity zaznamenávame súčinnosť aj ostatných suprasegmentov, ako emfáza, ktorá sa prejavuje predĺžovaním kvantity sonantického jadra slabiky [go::l], pričom kvantita narastá niekoľkonásobne oproti bežnej výpovedi. Z výsledkov výskumu J. Sabola (1984) vyplýva pre spisovnú slovenčinu optimálne trvanie krátkej sonanty v rozmedzí 60 – 100 ms a dlhej sonanty 100 – 140 ms. Taktiež sa zvyšuje hodnota základného tónu F_0 meraná v hertzoch, ktorá zodpovedá kmitaniu hlasiviek pri reči, a v tejto časti výpovede sa vyskytujú aj pauzy, ktoré môžu mať aj dlhšie trvanie. Aj samotný suprasegment intenzita sa v tejto situácii prejavuje svojím nárastom. Na obrázku 3 je zobrazená situácia strelenia prvého gólu v zápase, kde sú zaznamenané hodnoty vyššie spomínaných suprasegmentov. Na obrázku 4 vidíme vetný úsek, ktorý je súčasťou opisu gólu a nasleduje až po emotívnom rečovom opise samotného strelenia gólu, kde môžeme pozorovať dlhšie pauzy, predĺžovanie kvantity vokálov, nárast intenzity a mierny pokles hodnoty základného tónu oproti situácii zobrazenej na obrázku 3. Zvukový prejav oboch komentátorov pri komentovaní gólu je podobný, čo môžeme vidieť aj na obrázku 5, kde sa nachádza prepis strelenia druhého gólu. Aj u druhého komentátora výrazne narastá hodnota základného tónu (viac ako 300 Hz) a intenzita, ktorá dosahuje hodnoty až na úrovni 75 – 77 dB. V rečovom prejave sa vyskytuje emfáza charakterizovaná predĺžovaním kvantity vokálov vo vypovedaných slovách a dlhšia pauza po vetných úsekoch.

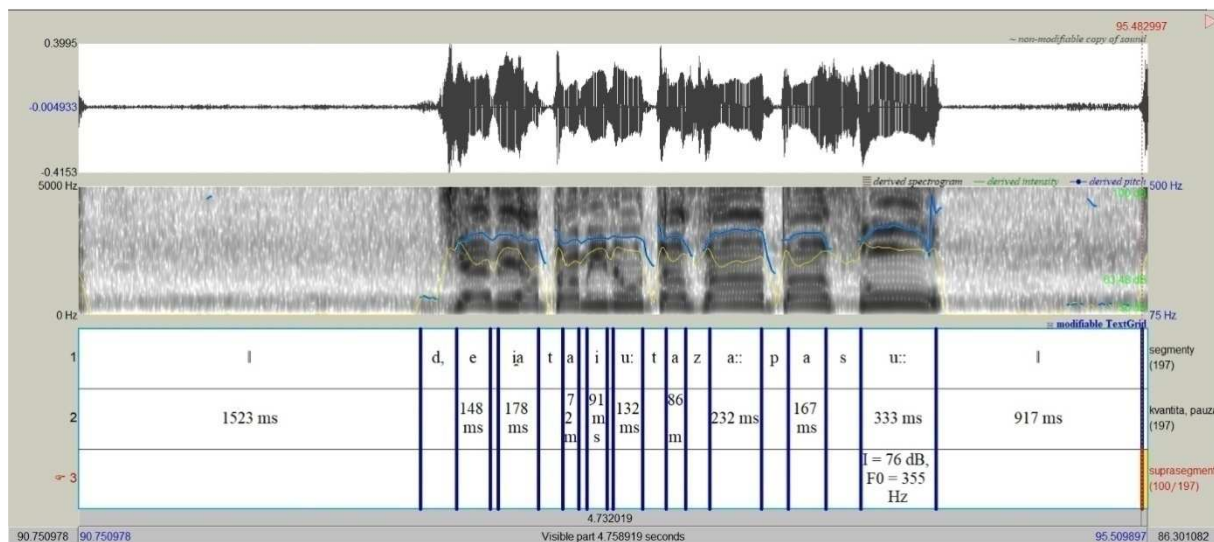

MČ: g[o:: = 793 ms]l [237 ms] g[o:: = 401 ms]l g[o:: = 333 ms]l g[o:: = 263 ms]l adam sýkora sedemnásťročný chlapec dáva druhý gól na tomto šampionát [e:: = 271 ms][810 ms] fantázia [1523 ms] deviata minúta z[a::=232 ms]p[a::=167 ms]s[u::=333 ms][917 ms]slovensko fínsko jedna nula [1510 ms]

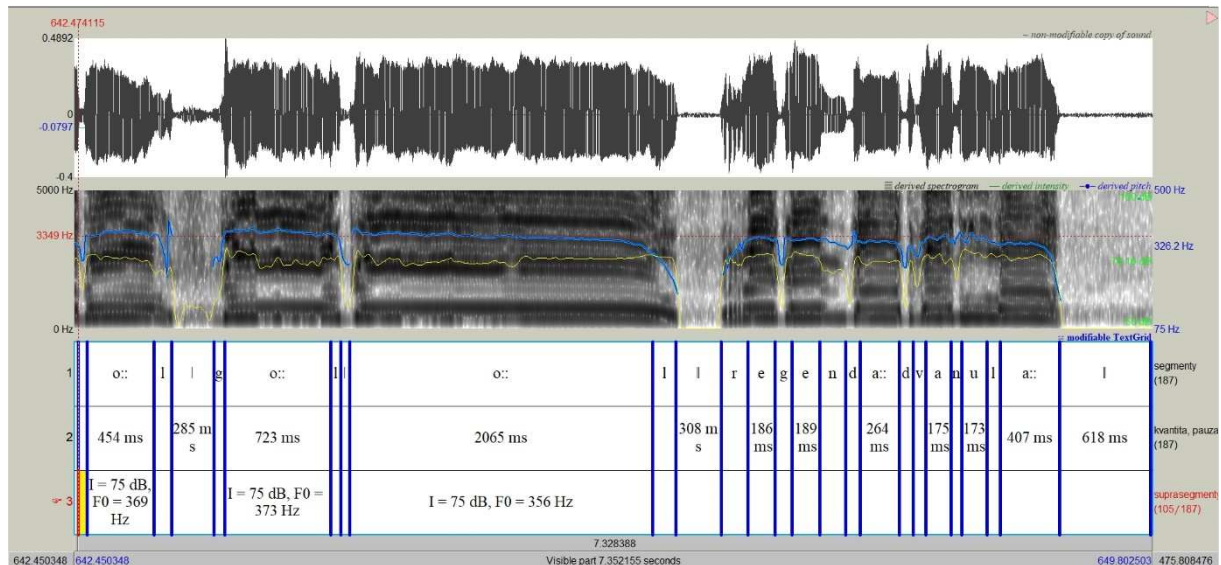
AB: ešte dorážka g[o::=454 ms]l [285 ms]g[o::=723 ms]l[61 ms]g[o::= 2065 ms]l[308 ms]r[e =186 ms]g[e=189 ms]nd[a=264 ms]dv[a=175 ms]n[u=173 ms]l[a=407 ms][618 ms]

Obrázok 3 Oscilogram, širokopásmový spektrogram a fonetická transkripcia vetného úseku *gól, gól gól gól* s vyznačenými trvaniami kvantity vokálov, pauzy a suprasegmentov intenzita a F₀ ako výstup z programu Praat v. 6.2.14.

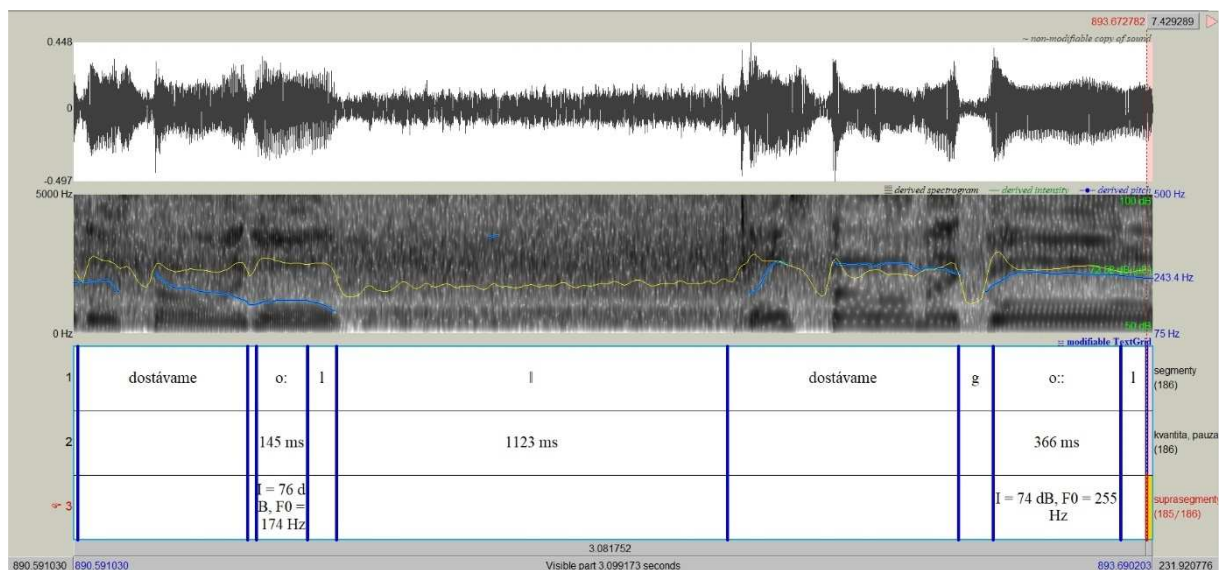
Obrázok 4 Oscilogram, širokopásmový spektrogram a fonetická transkripcia vetného celku *deviata minúta zápasu* s vyznačenými trvaniami kvantity vokálov, pauzy a suprasegmentov intenzita a F₀ ako výstup z programu Praat v. 6.2.14.

Obrázok 5 Oscilogram, širokopásmový spektrogram a fonetická transkripčia vetného úseku *gól gól gól, Regenda dva nula* s vyznačenými trvaniami kvantity vokálov, pauzy a suprasegmentov intenzita a F₀ ako výstup z programu Praat v. 6.2.14.

Na porovnanie uvádzame, ako opisujú gólovú situáciu pri strelení gólu slovenskému tímu.

AB: [471 ms] ešte pozor teraz @dostávame g[o:: = 145 ms]l [1123 ms] dostávame g[o:: = 366 ms]l ale fíni teraz mali obrovské šťastie pretože sami nevedia ako sa ten puk odrazil za adama húsku škoda [1799 ms] škoda preškoda

Obrázok 6 Oscilogram, širokopásmový spektrogram a fonetická transkripčia vetného úseku *dostávame gól, dostávame gól* s vyznačenými trvaniami kvantity vokálov, pauzy a suprasegmentov intenzita a F₀ ako výstup z programu Praat v. 6.2.14.

Podobná stereotypizácia pri strelení gólu do našej bránky ostáva v rečovom prejave komentátora, emotívna stránka je menej výrazná, aj nasadenie hlasového registra je nižšie. Hodnota základného tónu F₀ sa pohybuje výrazne pod 300 Hz, intenzita hlasu ostáva vysoká 76 dB, neskôr klesá na hodnotu 74 dB. Predlžovanie kvantity sonantického jadra slabiky v slove *gól* je menej výrazné ako pri situáciách zobrazených na obrázkoch 3 a 5. Aj v tomto prípade sa využíva pauza na dramatizáciu situácie.

Záver

Zvuková štylistika rečových prejavov rozhlasových komentátorov je charakteristická častým využívaním páuz, čo odráža spontánnosť komentovania, vyšším tempom, ktoré výrazne narastá všeobecne pri gólových príležitostiach, ešte výraznejšie, ak sa o gól usiluje slovenský tím. V rečových prejavoch dochádza na jednej strane k predlžovaniu kvantity sonantických jadier krátkych slabík (najčastejšie ide o koncové slabiky slov, po ktorých nasleduje pauza). Dĺžka trvania sonantických jadier výrazne prekračuje hornú hranicu priemernej kvantity v slovenčine. Na druhej strane, vplyvom vysokého tempa dochádza aj k nedodržiavaniu kvantity dlhých vokálov komentátormi. Predlžovanie kvantity súvisí aj s emfázou, ktorou komentátor emocionálne pôsobí na poslucháča vo vyhrotených hráčskych situáciách a ktorá spolupôsobí s intenzitou a melódiou rečového prejavu. Analyzovaná vzorka nie je dostatočne rozsiahla na zovšeobecňovanie dosiahnutých výsledkov, ale aj v nej je možné pozorovať tendenciu zmien v akustickej realizácii pozorovaných suprasegmentálnych javov oproti bežnej komunikácii. Všetky tieto zvukové štylistické prostriedky využíva športový komentátor na získanie športového diváka/poslucháča. Ako uvádza aj S. Mislovičová (1995, s. 95), „práca športových publicistov je veľmi náročná, nesie sa v znamení profesionálneho tvorivého vzťahu k jazyku, v znamení trvalého úsilia vyrovnáť sa s otázkami spisovnosti a nespisovnosti, ubrániť sa nástrahám pravidelného pôsobenia a z toho vyplývajúcej stereotypnosti a monotónnosti, úsilia pôsobiť na prijímateľa komplexne – racionálne i emocionálne, získať si adresáta vytváraním ilúzie blízkeho kontaktu, rozhovoru, nepôsobiť nadradene, oficiálne, ale naopak, spontánne, nekonvenčne a priateľsky“. Týmto prístupom sa stávajú vzorom pre prijímateľa daného športového obsahu.

Literatúra:

- AUDACITY (2022): *Audacity: Free, open source, cross-platform audio software*. [Computer program], verzia 3.1.3. [Cit. 2022-14-07.] Dostupné na internete: <<https://www.audacityteam.org/>>
- BOERSMA, P. – WEENINK, D. (2022): *Praat: Doing phonetics by computer* [Computer program], verzia 6.2.14. [Cit. 2022-14-07.] Dostupné na internete: <<http://www.praat.org>>
- IIHF (2021): *IIHF official rule book 2021/22*. [Cit. 2022-14-07.] Dostupné na internete: <https://blob.iihf.com/iihf-media/iihfmedia/downloads/rule%20book/2021_22_iihf_rulebook_v1_1.pdf>
- HLADKÝ, M. et al. (1986): *Žurnalistika v televízi*. Praha: Novinář.
- KAČALA, J. – PISÁRČIKOVÁ, M. – POVAŽAJ, M., eds. (2020): *Krátky slovník slovenského jazyka*. Piate, doplnené a upravené vydanie. Martin: Matica slovenská.
- MERGEŠ, J. (2016): *Textové stereotypy komentátorského prejavu v priamych televíznych prenosoch z futbalu*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- MISLOVIČOVÁ, S. (1995): O jazykových postojoch športových publicistov. In: S. Ondrejovič – M. Šimková (eds.): *Sociolingvistické aspekty výskumu súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Veda, s. 82–97.
- MLČOCH, M. (2008): Sportovní reportáž jako komunikační situace (analýza pořadu S mikrofonem za sportem). In: Ľ. Kralčák (ed.): *Hovorená podoba jazyka v médiách*. Zborník materiálov z konferencie konanej v Nitre 11. – 12. septembra 2007. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, s. 287–294.
- OBS Studio (2022): *OBS – Open Broadcaster Software*. [Computer program], verzia 28.0.1. [Cit. 2022-30-08.] Dostupné na internete: <<https://obsproject.com/>>
- RUSNÁK, J. (2009): *Textúry elektronických médií. Vývoj a súčasný stav*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- SABOL, J. (1984): Kvantita v spisovnej slovenčine. In: J. Mistrík (ed.): *Studia Academica Slovaca 13*. Prednášky XX. letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Bratislava: Alfa, s. 511–533.
- SABOL, J. – BÓNOVÁ, I. – SOKOLOVÁ, M. (2006): *Kultúra hovoreného prejavu*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta.

Summary

Sound stylistics in the speech of ice hockey radio commentary

The aim of the paper was to point out audio paralinguistic elements that are used when commenting on the radio broadcast of a hockey match. Specifically, it was the quarter-final meeting between Slovakia and Finland at the 2022 Ice Hockey World Championship, which took place on 05/26/2022. The analysis of audio recordings was carried out in the program for phonetic analysis – Praat. We focused on the use of suprasegmental phenomena, which are realized by temporal (pause, quantity, tempo), force (intensity, emphasis) and tonal (voice register) modulation of the speech of both radio commentators. We focused on the audio analysis of the speech of the radio commentator, where the player's situations are described, followed by the scoring of a goal. Based on the measured values of suprasegmental phenomena, we searched for common sound stylistic elements of the speech expression of the ice hockey radio commentary.

Tento text bol vytvorený realizáciou projektu VEGA1/0198/21 Mediálny šport v interdisciplinárnych súvislostiach.